Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 132 (4768)
СУББОТО
ИЮЛИИН
7
1945 он

Сэн 20 мүнгэ

Танай колхоз үбһэхуряалгада бэлэн гү?

Үдэжэ байгаа үхэр малдаа үбһэ тэжээл хуряажа абахын тулада хамаг хүсэеэ элсүүлэе!

ТАРИЛГЫЕ ЭРХИМЭЭР ХАРУУҺАЛХА ЯБАДАЛ—КОЛХОЗУУДАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

Манай республикын диилэнхи колхозууд ороохото культурануудай эртын тарилгые агротехническэ эрхим болзорнуудта дүүргэһэн байна. Мүнөө үедэ колхозно таряалад болбол тэжээлэй культуранууд ба огородой тарилгые шиидхэжэ байха юм. Гэбэшье, хабарай тарилгые дүүргэһэн эдэ амжалтанууд ямагтал үндэр ургасын түлөө тэмсэлэй түрүүшын шата мүн. Тиимэдэ тарилгын хойноһоо онсо һайнаар харууһалжа, тэрэнэй хүгжэн ургаха ябадалда һаад һамшаг тохёолдуулдаг хорото юумэнүүдтэй эрид шангаар тэмсэхэ гээшэ колхозуудай эгээл шухала зорилго болоно.

Манай республикын эрхэ байдал соо тарилгын буртаг үбһэ түүхэ ябадалда гол анхарал табигдаха ёһотой. Буртаг үбһэн гээшэ таряанай ургасын эгээл хорото дайсан болохо юм.

Мүнөө үедэ эртын ороохото культурануудай олонхи участогуудаар илангаяа хабар хахалагдаһан газарай тарилга дээгүүр буртаг үбһэн ехээр ургажа байна. Буртаг үбһэнэй үшөө хүсэд бэежээгүй ба газарай хүрьһэнэй шэмэтэ зүйлнүүдые бэедээ абажа үрьдөөгүй байгаа энэ үедэ бүхы полиин үрмэдэһэ, хяаг ба шудэр үбһэ мэтые дары усадхаха шухала. Тарилгын буртаг үбһые түүхэ хүдэлмэри бишиихашье унжагайруулагдабал ургасые нилээдгүй ехээр доошонь оруулха байна. Ороохото культурануудай буртаг үбһые ургаһан хэмжээгээрынь түүхэ хэрэгтэй. Буртаг үбһэ түүхэдээ заатагүй үндэһэтэйнь ходолжо абаха шухала. Тэрэшэлэн тарилгын хажуу тала, мужаа дээгүүр ургаһан буртаг үбһые сабшажа арилгаха ябадал зайлашагүй.

Просой буртаг үбһэ түүлгэдэ илангаяа шухала анхарал табиха ёһотой. Энэ культура түрүүшээр ехэ удаан хүгжэдэг ба буртаг үбһэнһөө ехээр хохидодог байха юм. Тиимэһээ просой буртаг үбһые гурба дахинһаа үсөөн бэшээр түүхэ хэрэгтэй. Үнгэрэгшэ жэлдэ олонхи колхозууд просые буртаг үбһэндэ ехээр даруулжа, үндэр ургаса хуряажа шадаагүй һэн. Мүнөө энэ харюусалгагүй ябадалаа дабтажа яажашье болохогүй.

Хартаабхын буртаг үбһэ усадхахада ургажа байха үедэнь борнойлхо мэтын элдүүрилгэ угаа ехэ туһа хүргэхэ байна. Пропашной культурануудай ряд хоорондын элдүүрилгэ хэхэдээ республикын МТС, колхозуудаар бии байгаа тусхай машинануудые бүгэдынь хэрэглэхэ шухала.

Зарим аймагуудай таряалан дээгүүр таршаа хорхой мэтын хүдөө ажалай культурануудай хорото дайсан элбэгжэжэ байна. Тиимэһээ энээнтэй тэмсэхэ хүдэлмэри хаахаанагүй үргэнөөр ябуулагдаха зэргэтэй. Хүдөө ажалай культурануудай дайсантай тэмсэхэ хүдэлмэриие агрономууд хүтэлбэрилжэ, таршаа хорхойнуудые усадхаха хэрэгтэ бултадаа оролсохо уялгатай болоно.

Колхозуудай правленинүүдтэй хамта АЗО ба МТС-үүдэй агрономууд тарилгын хойноһоо харууһалха түсэб участок бүхэнтэй тааралдуулан зохёохо зэргэтэй. АЗО ба МТС-үүдэй агрономууд буртаг үбһэ түүхэ хүдэлмэридэ ябадаг колхознигуудай ажал зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ үдэр бүриин туһаламжа хүргэхэ байна. Колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд тарилгын хойноһоо харууһа хэжэ байһан бригада, звено, колхознигуудай дунда социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, илагшадые урмашуулха бүхы хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Тарилгын хойноһоо харууһалхадаа эрхим шанарай хойноһоо эрид шангаар тэмсэхэ шухала. Таряанажалай бригадын бригадир бүхэн колхознигуудай бүтээһэн хүдэлмэриин шанарай түлөө сэхэ харюусаха байна.

Тарилгын хойноһоо харууһалжа байһан колхознигуудай ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, бүхы хүсыень хүсэд хэрэглэхын тулада хээрын эдеэ ба байра эмхидхэхэ шухала. Нарай үхибүүдтэй эхэнэрнүүдые энэ хүдэлмэридэ элсүүлхын тулада хүүгэдэй ясли, сад, талмай эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Хабарай полевой хүдэлмэреэ шиидхэһэн дары тарилгын хойноһоо оролдосотой харууһа эмхидхэһэн түрүү колхозууд диилэнхи полиингоо буртаг үбһэ сэбэрлэһэн байна. Иволгын, Мухаршэбэрэй, Хэжэнгын, Ториин олонхи, колхозууд ороохото культурануудай эртын тарилгын буртаг үбһэнэй нэгэдэхи түүбэриие дүүргүүтэй байха юм. Эдэ аймагуудай партийна, советскэ, газартаряалангай органуудай, колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд буртаг үбһэнэй түүбэриин хүдэлмэридэ үргэн ниитын бүхы хүсые элсүүлжэ шаданхай.

Зүгөөр, республикын олонхи аймагууд аяар мүнөө хүртэр тарилгын хойноһоо таатай һайн харууһа эмхидхээгүй байһаар. Тэрэнһээ боложо зарим колхозуудай таряалан буртаг үбһэндэ дарагдажа ба таршаа хорхойнуудаар гэмтээгдэжэ байха юм. Иимэ баримтанууд Кяхтын, Хориин, Кударын, Прибайкальска, Заиграйн аймагуудаар илангаяа олон байна.

Тарилгын хойноһоо харууһалха ябадал гүрэнэй шухала хэрэг мүн. Тиимэдэ колхоз бүхэн энэ хүдэлмэриие эрхим һайнаар үнгэргэжэ, үндэр ургаса хуряахын түлөө эршэмтэй шангаар тэмсэхэ ёһотой. Аймагуудтахи партийна, советскэ ба газартаряалангай органууд буртаг үбһэ түүхэ хүдэлмэриие мүнөө болтор унжагайруулжа, үндэр ургаса хуряаха аргаяа хаһахаа байһан ябадалнуудтай шангаар тэмсэхэ уялгатай.

МТС-ҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН

ТРАКТОРНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ БМАССР-эй НАРКОМЗЕМЭИ МЭДЭЭН

1945 оной июлиин 1.

МТС-үүд	Тракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ (проц.)	15 хүсэтэй нэгэ трактороор элдүүрилһэниинь (гектараар)	Комбайн заһабарилгын түсэбэй дүүргэлтэ (проц.)
Саянтын	100,1	246,3	35,0
Иволгын	77,7	171,3	33,3
Сэлэнгын	67,2	147,6	35,0
Гашейн	63,7	119,5	51,0
Хэжэнгын	63,5	127,3	38,0
Хонхолойн	61,7	122,7	28,9
Курбын	60,1	130,9	9,5
Түнхэнэй	58,3	148,1	—
Суулгын	57,0	111,4	12,8
Кабанскын	56,7	173,8	26,6
Селендумын	56,4	110,6	12,5
Үлын	56,3	112,0	—
Бичурын	55,3	123,3	40,0
Ехэ-Кулаг-ын	54,4	100,4	52,3
Ок-Ключевскэ	54,1	103,6	21,3
Н-Брянска	53,5	106,9	—
Тимлюйскэ	51,6	100,7	33,3
Эгэтын	51,1	93,3	28,5
Кыренскэ	50,8	116,1	36,3
Бага-Кунэлейн	50,8	106,7	14,2
Хориин	50,4	102,1	31,5
Куйтунска	50,1	76,8	—
Итанцын	48,7	92,1	30,0
Сагаан-Усанай	45,5	89,5	42,3
Ториин	44,9	66,1	60,0
Жиримскэ	44,1	82,1	—
Чесаанын	43,3	79,8	40,0
Тарбагатайн	42,7	82,1	33,4
Үшөөтэйн	42,4	85,0	4,7
Ехэ-Куналейн	36,9	75,9	—
Баргажанай	35,0	56,4	—
Кяхтын	33,1	67,0	5,0
Закаменай	32,5	48,9	33,3
Хамта:	54,2	107,9	25,6

Н. В. Черных гэгшын бригада

Улюнска сомсоведэй (Баргажан) Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Н. В. Черных гэгшын полеводческо бригада 700 гектарта тарилга хэхэ байһан аад, 750 га тарижа июниин 10-да түсэбөө 102 процент дүүргэв. Мүнөө пар хахалха түсэбөө 40 процент дүүргэв. Һурагшадһаа бүридэһэн 12 члентэй таряанай буртаг үбһэ түүхэ бригада байгуулагданхай.

ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой VII пленум

ВКП(б)-гэй Улан-Удын горкомой ээлжээтэ пленум болбол ГорОНО-е даагша нүхэр Дубровскаягай «Һургуулинуудые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ тухай» асуудалаар элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

«Һургуулинуудта һуралсалай шанарые һайжаруулха тушаа хэмжээ-ябуулганууд тухай» ССР Союзай Совнаркомой 1944 оной июниин 21-эй тогтоолые бэелүүлхын түлөө городой багшанар үнгэрэгшэ һуралсалай жэлдэ ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэжэ, һуралсалай жэлые урда урдынхидаа орходоо нилээдгүй һайн шанартайгаар үнгэргэһэн байгаа.

Гэбэшье, үнгэрэгшэ жэлдэ городой олонхи һургуулинууд һуралсалай жэлдэ муугаар бэлэдхэһэн дээрэһээ, түлеэ залһагүй байһан баримтанууд үзэгдөө һэн. Дивизионно станциин № 18 һургуули түлеэгүй байһан дээрэһээнь, тэндэ һуралсалай заняти олон дахин таһалагдаһан байха юм.

Энэ байдалые мүнөө жэлдэ дабтажа болохогүй. Городой һургуулинуудые һуралсалай жэлдэ бэлэдхэхэ хүдэлмэриие үдэр бүри хэхэ байһан аад, зарим городой районууд тус хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. Жэшээнь, Пригороднэ районой һургуулинууд һуралсалай жэлдэ ямаршье бэлэдхэлгүй байшоо.

Һургуулинуудай һуралсалай жэлдэ бэлэдхэхэ тушаа дутуу дунда зүйлнүүд болон зорилгонууд тухай элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Тус пленум дээрэ үгэ хэлэгшэд гэбэл: нүхэр Филиппов (Наркомпрос), Нечаева (№ 66 һургуулиин директор), Карпова (Партиин обком), Миронова (ВЛКСМ-эй обком), Тарасенко (партиин Железнодорожно райком), Дуринов (Пединститут), Котова (Пригороднэ райОНО), Халеев (ВКП(б)-гэй горком) бусад хамта 12 хүн.

Пленум болбол байгша оной августын 15 хүртэр һургуулинуудай байрануудай заһабарилгые дүүргэхэ, октябриин 1 хүртэр түлеэ залһа зөөбэрилжэ дүүргэхэ гэһэн тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые хараалһан шиидхэбэри батадан абаба. Тэрэшэлэн июлиин 20-һоо августын 1 хүртэр һургуулинуудай һуралсалай шэнэ жэлдэ хэрэгээр бэлэдхэжэ байһаниие шалгаха гэжэ шиидхэбэри гаргаа.

Сэлэнгын малшад зэдынхидые социалистическэ мүрысөөндэ уриба

Һаяхан Ново-Селенгинскдэ Сэлэнгын аймагай малажалай хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан болож, малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын ябаса ба саашанхи зорилгонууд тухай ажалшадай депутадуудай аймагай соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Шагдыровай элидхэл зүбшэн хэлсэбэ.

Суглаан дээрэ түрүү колхозуудай адуу мал үсхэбэрилхэ талаар горьтойхон амжалта түйлаһаниинь тэмдэглэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн зарим колхозуудай 1944—45 онуудай үбэлжэлгые хангалтагүйгөөр үнгэргэжэ олон тоото үхэр мал хорооһониинь элирүүлэгдэв. «Коммунизм», «Красный Чикой», Селендумын сомсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ ба бусад колхозууд үбэлжэлгын үедэ илангаяа олон толгой адуу мал хорооһон байха юм.

Тэрэшэлэн аймагай олонхи колхозуудаар адуу малай зунай үеын бэлшээриин хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэһэниинь суглаан дээрэ элирүүлэгдэв.

Суглаанда хабаадагшад адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ ямараар хабаададаг дуршэлөө сугларгашадта дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгэһэн байна. Тамчын сомоной «Социализм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Санжанов малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб бүхы малаар үлүүлэн дүүргэһэн тухайгаа хэлэжэ үгэһэн ба саашадаа хурдан темпээ бишиихашье һуладхангүй улам ехэ амжалтануудые түйлахаар мэдүүлбэ.

ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Будаев адуу мал үсхэбэрилхэ талаар аймагай колхозуудай саашанхи зорилгонууд дээрэ тогтожо хэлэһэн байна.

Суглаанда хабаадагшад колхозно малажалые улам саашань хүгжүүлэн, тоо толгойень олошоруулха ба ашаг шэмыень арбидхаха тодо һонор хэмжээнүүдые хараалһан договор батадан абажа, Зэдын аймагайхидые социалистическэ мүрысөөндэ уриба.

Удаань суглаанда хабаадагшад Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой театрай артистнуудай табиһан зүжэг наада хараһан байна.

Сод. ШАРАПОВ.

Түрүү колхозууд силос дарана

МУХАРШЭБЭР. (Манай информаторһаа). Адуу малаа шэмэтэ тэжээлээр хангахын түлөө эртэнһээ хойшо эрмэлзэһэн аймагай түрүү колхозууд силос даралгада эршэмтэйгээр оробо. Харашэбэрэй сомоной «Путь Октября», XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд силос даралгада аймаг соогоо түрүүлэн орожо, үсөөхэн хоног соо 200 шахуу тонно бэлэдхэбэ.

Тэрэшэлэн аймагай бусад колхозууд силос даража ба набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ эхилһэн байна.

Эрхим луговодуудай эмхитэй ажал

ИВОЛГА. (Телефоноор абтаба). Каленовско сельсоведэй Тельманэй нэрэмжэтэ колхоздо луговодческо хоёр звено эмхидхэгдэнхэй юм. Эдэ звенонуудые Дмитрий Иванович Шулков, Иван Прокопьевич Леонтьев гэгшэд хүтэлбэрилдэг байна. Тиин, эдэ хоёр луговодууд газараа һайнаар уһалжа, сабшалангай үндэр ургаса хуряахын түлөө үдэр һүнигүй тэмсэжэ, хабарһаа эхилээд энэ хүртэр горьтойхон хүдэлмэри хэһэн байха юм.

Эдэнэрэй хүсөөр Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 742 гектар сабшалан нэгэ дахин, 300 гаран га хоёр дахин уһалагдаһан байна. Луговодческо звенонуудай олонхи члэнүүд газар уһалха хүдэлмэриингөө нормонуудые һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ. Газар уһалагшад Комжукова, Соболев гэгшэд үдэрэйнгөө нормонуудые саг үргэлжэ 250-һаа 300 процент хүртэр дүүргэдэг байна.

Тэрэшэлэн тус звенонуудай члэнүүд тарилгын урда тээхи газарай уһалалга эршэмтэйгээр үнгэргөө һэн.

Мүнөө нүхэд Шулков ба Леонтьев гэгшэдэй звенонууд үбһэ хуряалгада хэзээшьегүй орохоор бэлэн болоод байна. Эдэнэр мүнөө жэлдэ уһалагдаһан участогуудһаа үндэр ургаса хуряаха бүхы хэмжээнүүдые хараалаанхай.

Б. ЦЫБЕНДОРЖИЕВ.

Набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ байна

КАБАНСК. (Телефоноор абтаба). Аймагай олонхи колхозууд набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ эхилбэ. Энэ хүдэлмэридэ малажалай фермынхид олоороо хабаадаанхай.

Түрүүшын хэдэн үдэрнүүд соо аймагай бүхы колхозууд 500 шахуу центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэһэн байна. Калининай, Ворошиловай, Чапаевай нэрэмжэтэ, «Победа» колхозуудаар набшаһата тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри амжалтатайгаар ябуулагдана.

Твороговско сельсоведэй Кировэй нэрэмжэтэ, «Красное Знамя», Карл Марксын, «XVII партсъездын» нэрэмжэтэ колхозууд силос даража эхилэнхэй.

100 гаран тонно силос дараһан XVII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз июлиин 2-то үбһэ хуряалгада оробо.

Гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэбэ

Цырен Цоктоевагай хүтэлбэрилдэг хонинной-товарна фермэ Фрунзын нэрэмжэтэ колхозой (Зэдэ) малажалай бүхы фермэнүүдые булижа ябана. Фермын хонишод ханхинама хүйтэн үбэлэй бэрхэшээлтэ байдалые амгалан тайбан дабажа, хонин һүрэгөө хоролтогүйгөөр ондо оруулаа. 315 хониноһоо 334 хурьга абажа, түл абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Гадна, энэ жэлдэ 120 хони хэнзэлүүлхээр хараална.

Мүнөө тус фермын хүдэлмэрилэгшэд хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 117 процент дүүргээд байна.

Фермые даагша Цырен Цоктоева өөрынгөө шадамар дуршэлые бусад хонишодто нэбтэрүүлэн тэдэнэрэй үдэр бүриин хүдэлмэридэ туһаламжа үзүүлдэг юм. Үбэлэй адуулгын үедэ бэлшээри зүбөөр хэрэглэжэ, һайн хагдыень баранииинь хонидтоо эдюулжэ абахын түлөө нүхэр Цоктоева нилээдгүй оролдоо. Тэрэнэй ашаар хонидынь турангүй ондо орожо, хүхэ ногоондо гараба.

Зунай бэлшээридэ хонидоо таргалуужа, ашаг шэмыень арбидхахын зорилгоор, эдэнэр адуулга онсо шадабаритайгаар үнгэргэжэ байна. Бэлшээжэ таргалуулха 290 хонин тусгаар илгагданхай. Эдэ хонидые дуршэл ехэтэй хонишод адуулна.

Нооһо хайшалха ба хөөбэр һамнаха хүдэлмэреэ саг болзор соонь дүүргэһэн байна. Мүн хонидоо һаажа, брынзэ тушааһаар үнинэй.

Эдэ хонишод мүнөө үедэ 1945—46 онуудай үбэл, хабар соо хонидтоо бардамаар эдюулхэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ эршэмтэйгээр оролсонхой.

Б. ЦЫРЕНОВА.

Хурьгадые олоор абаба

Баргажанай аймагай Улюнска сомсоведэй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой нүхэр Дарисо Цивилевагай хонишодой бригадынхид дунда зэргээр абахада 100 эхэ хониноһоо 108 хурьга абаад байна.

Бригадир нүхэр Цивилева 100 хониноһоо 118 хурьга абажа, тэдэнээ хоролтогүйгөөр тэнжээһэн байха юм. Хонидынь мүнөө бүтэдөөрөө зунай бэлшээридэ гаргагданхай.

Тус бригадынхид үбһэхуряалгын хүдэлмэринүүдтэ бэлэн болоод байна.

Х. САНЖИЕВ

Тугалнуудаа хоролтогүйгөөр тэнжээнэ

Яруунын мяханай совхозой хоёрдохи фермын нүхэр Гомбоевагай хүтэлбэрилдэг гүүртын үнеэшэд 51 тугал абажа, 5 һара соо жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Абтаһан эдэ тугалнуудынь барандаа тобир тарганаар ба гарзагүйгөөр тэнжэжэ байна.

Гүүртын һаалишад Дугарова, Очирова гэгшэд түл абалгаар илангаяа һайн жэшээ харуулна. Эдэнэр 15—18 тугал абажа, жэлэй түсэб сум дүүргэв. Эдэ тугалнуудынь нэгэшье хоролтодо ороогүй байна.

Н. КОДУНСКАЯ.

Советскэ Союзай һонин

Ярославска областиин Некоузка МТС-тэ молотилкануудаа заһажа байна. Наада тээнь байгааша: слесарь В. СМИРНОВ гэгшэ үдэр бүридэ 3 шахуу нормо дүүргэнэ.

М. Королевой фото (ТАСС-эй фотохронико).

СССР-эй XIV-дэхи шатарай чемпионат

Турнирай һүүлшын дүнгүүд

Шатарай турнирай һүүлшын спортивна дүнгүүд иимэ байна: гроссмейстер Ботвинник—15 очко абажа, 1-дэхи һуури ба 1945 ондо Советскэ Союзай шатарай чемпионой нэрэ олобо, мастер Болеславский,—12 очко абажа 2-дохи һуури, мастер Бронштейн—10 очко абажа 3-дахи һуури эзэлжэ, гроссмейстернүүд Бондаревский, Котов ба мастер Константинопольский—тус бүридөө 9,5 очко абажа 4, 5 ба 6-дахи һууринуудые хубааба. Энээгээр турнирта шан абаха һууринууд дүүрээ. Саашаа: гроссмейстер Лилиенталь, мастер Рагозин ба Рудаковский 9—9 очко, гроссмейстер Смыслов ба мастер Чеховер тус бүридөө 8,5 очко, мастер Алаторцев ба Толуш тус бүридөө 7,5 очко, мастер Кобленц—7, габьяата мастер Романовский—6,5, мастер Ратнер—6, мастер Кан—5 ба мастер Гольдберг 4 очко абажа һүүлшын һуури эзэлээ.

Турнирай баярай хаалга болобо. Түрүүшын зургаан шан абагшадта СССР-эй СНК-гэй дэргэдэхи физкультура ба спортын хэрэгүүдые эрхилхэ Бүхэсоюзна комитедэй диплонууд, мүн мүнгэн шангууд барюулагдаһан байна.

Һүүлшын 5 наадандаа эрхим түйлалта хэһэнэй түлөө ба шан абаһан 6 шатаршадтай наадахадаа эрхим үрэ түйлаһанай түлөө үгтэхэ байһан 2 тусхай шангые гроссмейстер Лилиенталь абаба. (ТАСС).

1945 оной турнир дээрэ илажа гараһан СССР-эй шатарай чемпион гроссмейстер М. М. БОТВИННИК наадажа һууна.

Н. Синтиковэй болон **Г. Широковой** фото (ТАСС-эй фотохронико).

Украинын суднобайгуулгын заводууд һэргээн бодхоогдожо байна

Украинын судноза һабарилгын болон суднобайгуулгын предприятинууд шалга темпээр һэргээн бодхоогдожо эхилээ. Херсонско завод дээрэ механическа цех баригдажа ба хүсэтэ шэнэ станци түхеэрэгдэжэ байна. Һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдтэй нэгэн доро шэнэ судданууд баригдана. Шэнэ конструкциин дизельнүүдтэй 2 буксир гаргагданхай. Энэ жэлэй һүүл багта тус заводһоо үшөө 18 тиимэ буксирнууд гараха юм. Энээнһээ гадна дайнай үедэ шэнгээгдээд, мүнөө мүрэнүүдэй оёрһоо ургэжэ гаргагдаһан судданууд эндэ заһабарилагдана. «Спартак» гэжэ пароход хүдэлмэрилжэ эхилэнхэй.

Сталинай нэрэмжэтэ киевскэ завод детальнуудые бэлэдхэжэ, судданuудые бүридхэн нэгэдхэжэ эхилэнхэй. Шэнэ конструкциин хүсэтэ түрүүшын буксир байгуулагдаа.

Запорожско суднобайгуулгын ба судноза һабарилгын завод амжалтатайгаар һэргээн бодхоогдожо байна. Һэргээн бодхоолгын хүдэлмэринүүдтэй хамта эндэ судданууд заһабарилагдана. (ТАСС).

КОЛХОЗНО ЭРХИМ ҺАЙН ГЭРЭЙ БАРИЛГЫЕ ТҮСЭБЛЭХЭ ТУШАА КОНКУРС

УССР-эй СНК-гэй дэргэдэхи архитектурын хэрэгүүдые эрхилхэ управлени болбол Украинада тосхонуудые һэргээн бодхоохо ба гэр барилгые эрхим һайнаар түсэблэхэ тушаа хэдэ-хэдэн хаалтатай конкурснуудые эмхидхэбэ. Тус конкурсда элитэ архитекторнууд хабаадалсаа.

66 түсэбүүд абтанхай. Тэдэнэй һайнуудынь олоор хэблэгдэхэ юм. (ТАСС).

Азербайджанай уранзураашадай ба скульпторнуудай хүдэлмэринүүд

Азербайджанай Уранзураашад «Илалта» гэжэ Бүхэсоюзна выставкэдэ хэдэн арбаад зохёолнуудые бэлэдхэжэ байна.

Уранзурааша Тагиев гэгшэ нүхэр Сталинай портредые бэшэжэ эхилээ. Бакинска нефтяннигуудай дайнай үдэрнүүдтэхи ажалые харуулһан графическа хүдэлмэринүүдэй серине Газанфар Халыков бэлэдхэжэ байна. Уранзурааша Мамед-Заде гэгшэ Социалистическэ Ажалай Герой Рустам Рустамовай бригадын портредые зурана. Сталинска шагналай лауреат Сабсай гэгшэ «Дарлагдахагүйбди» гэжэ скульптурна бүлэгые выставкэдэ табихань. (ТАСС).

АРКТИКАДА ҮБЭЛЖЭХЭЕЭ ГАРАБА

Арктикын зүүн талада байһан полярна станцинуудта хэдэн полярнигууд Ленинградһаа гаража ошобо. Тэдэнэр дайн сэрэгэй бүхы үе соо байгшадые һэлгэхэ юм.

Полярна хүдэлмэрилэгшэдэй курсануудые дүүргэһэн 27 хүн Арктикын баруун тээ үбэлжэхөөр ойрын үдэрнүүдтэ ошохонь. (ТАСС).

Далайн арктическа дээдэ училища

Главсевморпутиин гидрографическа институт болбол далайн арктическа дээдэ училище болгон эмхидхэгдэбэ.

Энэ училище болбол советскэ Арктикада үндэр дээдэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын гол база болохо байна. Тэрэ хадаа холо тамаралгын штурманууд, инженернүүд, гидрографууд гидрологууд болон метеорологуудые бэлэдхэхэ юм. Табан жэл соо һуража энэ училищиие дүүргэхэ байна. Навигационно ба гидрографическа зэмсэгүүд болон һуралсалай лаборатори ба кабинедүүд олошоруулагдаха ба нэмээгдэхэ болоо. Далайн практикын кабинедүүд бии болгогдожо эхилээ.

(ТАСС)

КУРЛЯНДИДА ГАЗАРАЙ РЕФОРМО БОЛОБО

Урдань немецүүд болон кулагуудай мэдэлдэ байһан газарнуудһаа бии болгогдоһон гүрэнэй газарай фондһоо батрагууд ба бага газартанда хубаажа үгэхэ хүдэлмэри Латвиин Курляндска хахад арал дээрэ эхилбэ. Тэдэ батрагууд ба бага газартай таряашадта гэр байранууд, зэр зэмсэгүүд болон адууһа малнууд мүн лэ үгтэхэ байна. Бүхы волостьнуудта газарай комиссинууд бии болгогдонхой. Шэнэ эзэдтэ үгтэһэн участогуудые газар хэмжээшэд таһалаад үгэжэ эхилээ. Хүдөө-ажалай банк удаан сагай туршада бусааха мүнгэ тэдэнэртэ урьһалан үгэжэ байна.

Республикын нүгөөдэ хубидань газарай реформо гол түлэб дүүрэнхэй. 55 мянган батрагууд ба бага газартай таряашад участогуудые абаа. (ТАСС).

Тбилиси—Сочиин хоорондо ябаха түргэн поезд

Тбилиси—Сочи гэдэг зам дээрэ шэнээр табигдаһан түргэн поезд түрүүшынхеэ Сочидо ерэбэ. Энэ поезд хадаа гоё һайнаар хэгдэһэн 13 сэнхир хүхэ вагонуудтай байна. Энэ поездын сочинско вокзал дээрэ ерэхэдэ сочинско үзэлай түмэр-замайхид болон курортнигууд баяртайгаар угтаһан байгаа. (ТАСС).

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ИЛАГДАШАГҮЙ ХҮСЭН ШАДАЛАЙ УГ ҮНДЭҺЭНИИНЬ

Россин арад хадаа манай Эхэ оронойэрхэ сүлөө ба бэеэ даангай байдалда добтолжо ороһон дайсадтай олон дахин тэмсэл хээ һэн. Теэд манай оронойарадууд мүнөө үеын дай үүсхэһэн фашистска Германи шэнги тиимэ хүсэтэй нэрүүн, муу мэхэтэй ба дүй дүршэлтэй дайсантай хэзээдэшье дайн сэрэг хэжэ үзөөгүй юм.

Наполеон хадаа Москвае эзэлэн абаха гэжэ һанаад, 600.000 хүнэй тоотой армиие Росси тээшэ ябуулһан бэлэй. 1914—1918 онуудта болоһон дайнда немецкэ империалистнууд миллион хахад шахуу тоонойсолдадуудые Росситай тэмсэл хэхээр эльгээһэн байгаа. Мүнөө фашистнууд хадаа советско-германска фронт дээрэ тэрээнһээ доодо захань хоёр дахин олон сэрэгые барижа байһан юм. Германи хадаа СССР-тэ эсэргүү дай хэхэдээ эзэмдэжэ абаһан бүхы шахуу Европын хүн тоотоной резервнүүдые ба үйлэдбэриин хүсэнүүдые мүн лэ хэрэглэһэн байна. Гурба шахуу жэлэй турша соо Улаан Арми болбол союзнигуудай зүгһөө шухала туһаламжа ба дэмжэлгэ абангүйгөөр орой гансаараа гитлеровскэ Германида эсэргүү дайн байлдаануудые хэһэн бэлэй.

Фашистска Германида эсэргүү дайн сэрэгые хэхэдэнь Улаан Арминн үмэнэ хэды ехэ хүндэ бэрхэшэлнүүд гараһаниинь ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Улаан Армиин харуулһан баатаршалга хэды шэнээн ехэ хүсэтэй байһаниинь энэ баримта эли тодоор харуулжа үгэнэ.

«Ондоо ямаршье орон ба ондоо ямаршье арми немецко-фашистска дээрмэшэдэй ба тэдэнэй союзнигуудай зэрлигшэһэн банднуудай иимэ түрилтые тэсэн гаража шадахагүй байгаа гэжэ би һананам, —гэжэ Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин XXV-дахи ой тухай элидхэл соогоо нүхэр Сталин хэлээ һэн.—Гансал манай советскэ орон ба гансал манай Улаан Арми иимэ түрилтые тэсэн гараха шадалтай байна. Гансашье тэсэхэ тэды бэшэ, мүн тэрэниие дабан гараха шадалтай байна».

Мүнөө дайн сэрэг дүүрэбэ. Гитлеровскэ Германи бута сохигдоо. 25-хан жэлэй саада тээ гээгдэнги һула байһан хаанта Россин һандарал дээрэ байгуулагдаһан залуу советскэ гүрэн хадаа хүсэн түгэлдэр дайсанда эсэргүү тэмсэл хэхэдээ гансахан тэсэжэ гараха тэды бэшэ, харин тэрэниие бута сохихо тиимэ ехэ хүсэтэй болоһониинь юугээр тайлбарилагданаб гэжэ хүн бүхэнэй асуудал табихань зүйтэй.

Гитлеровскэ Германида эсэргүү дайн сэрэг хэхэдээ Советскэ Союзай харуулһан хүсэн шадал хадаа арад зонойнгоо талаар булюу олон байһан ябадалаар тайлбарилагдана гэжэ хариин хэблэлэй зарим органууд тоолодог байгаа. Советскэ Союзай хүсэн шадалай уг үндэһэниинь уужам ехэ газар дайдатай байһан ябадал болоно гэжэ бэшэниинь баталан хэлэнэ. Тиин тэрэ ба энэшье баримтань буруу байха юм.

Уужам ехэ газар дайдатай, олон хүн зонтой, баялиг бардам эд зөөритэй байһан эдэ бүхы ябадал хадаа дайн сэрэг хэхэдээ амжалта олохын тулада бага бэшэ удхашанартай байһаниинь мэдээжэ. Тиибэ-ябабашье эдэ бүхы баримтанууд хадаа өөрөө илалта бэшэ, харин тэрэ илалтын гансал нүхэсэлынь боломжонь мүн.

Манай ороной хүсэн шадалай гол үндэһэниинь—тэрэнэй социальна байгуулалта, тэрэнэй гүрэнэй, экономическа ба олониитын гурим болоно. Хэнэйшье мэдэхээр, Россин газар дайда хадаа малтамал зүйлнүүдээр ходо баян байһан, тиин Россин арад түмэн хадаа олон тоотой ба эрэлхэг зоримгой байһан юм. Гэбэшье Росси хадаа Октябрьска социалистическэ революци болотор дайн сэрэгтэ диилдэжэ байдаг һэн. Тэрэнэй шалтагааниинь юун байгааб гэхэдэ, Росси хадаа байһан арга-боломжонуудаа гульдхажа, дайсаниие илаха ябадал хангажа шадахагүй, тиимэ социально-политическэ байгуулалтатай байһан юм.

1917 ондо Росси хадаа социалистическэ болоо. Росси дотор помещигүүд ба капиталистнуудай засаг үгы боложо, ажалшадай засаг захиргаан тогтоо һэн. Социальна энэ шэнэ байгуулалта хадаа советскэ гүрэнэй үзэгдөөгүй ехэ хүсэн шадалай булагынь, түшэг тулгууринь боложо үгэһэн байна. «Октябрьска революциаар урган гараһан социалистическэ байгуулалта болбол манай арадта ба манай армида агууехэ, диилдэшэгүй хүсэ үгөө»—гэжэ нүхэр Сталин хэлээ һэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1918—1920 ондо болоһон дайнда советскэ байгуулалта хадаа тон ехэ амидархы хүсэтэй байһанаа харуулаа һэн. Тиихэдэ советскэ гүрэнэй мэдэлдэ эхэ ороной газар дайдын миил дүрбэнэй нэгэхэн хубинь үлөөд, талха тариа, буу зэбсэг, хубсаһа хунар дутадаг, союзнигууд үгы, миил һаяхан бии боложо байһан Улаан Арми бодото дээрээ хүсэд байгуулагдаадүй байһаншье һаань, советскэ гүрэн хадаа сагаангвардеецууд ба интервентнүүдые бута сохижо, капиталистическэ 14 гүрэнүүдэй добтолгоһоо оронойнгоо бэеэ даанги байдалые хамгаалжа шадаһан бэлэй.

«Өөрынгөө, советскэ засагые— ажалшадай засагые хамгаалжа байнабди, культурын бүхы баялигые, хүн түрэлтэнэй ажалаар байгуулһан бүхы юумэ эдлэхэ аргые бидэндэ ба бидэнэй үхибүүдтэ олгожо үгэхэ хэрэгые амжалтатайгаар хамгаалжа байнабди гэжэ хүдэлмэришэд ба таряашадай олонхидоо ойлгоһон, мэдэрһэн ба хараһан арадые хэзээдэшье илахагүй»— гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн.

Немецкэ фашизмда эсэргүү советскэ арадай хэһэн Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, советскэ байгуулалтын амидархы хүсэтэй ба бата бэхи байһанай хүндэ, хүшэр шалгалта ба шэрүүн шанга һорилто болоһон дайн сэрэгэй үедэ Октябрьска социалистическэ революциин ашаар ургажа гараһан советскэ байгуулалтын булюу ехэ хүсэн шадалынь илангаяа эли тодоор харагдаба. Ямаршье гүрэнэй, ямаршье обществын үндэһэ һууринь—арад түмэн болодог гээшэ. Хаанта Росси доторхи арад зон хадаа бэе бэедээ эсэргүү, антагонистическэ ангинууд болон бутаршаһан байгаа. Мүлжэгшэ анги хадаа ажалшадые дарладаг, тэдэнэй харгыень хаадаг, политическэ эрхэ сүлөөень хаһадаг, тэдэниие хаһалта мүлжэлгэ доро баридаг байгаа. Энэ хадаа дайсантай хэһэн тэмсэлдэ гүрэнэйнь хүсые һуларуулдаг байгаа. Тэрэ сагта илалта болооншье хадаа, тэрэнэй ашаүрэдэнь арад түмэн бэшэ, харин мүлжэгшэд лэ өөһэдөө хүртэдэг байһан юм.

СССР соо мүнөө мүлжэгшэ анги байхагүй. Хүдэлмэришэд, колхознигууд ба советскэ интеллигенци хадаа социалистическэ обществын үнэн сэхэ хүнүүд гээшэ. Орон доторхи бүхы засаг захиргаан, бүхы баялиг хадаа гансал арадтаманай хамаадана. Тэрээн дээрэһээ бүхы советскэ арадай морально-политическэ үзэгдөөгүй бата нэгэдэл үндэһэлжэ байна. Гитлеровскэ эзэмдэгшэд СССР-тэ добтолоод байхадаа, ажалшадай дунда арсалдаа татаха, хүдэлмэришэн ба таряашадай хоорондо наншаллаа гаргаха гэжэ бодоһон байгаа. Үнэнтэ дээрээ тад ондоо юумэ болоо: гитлеровскэ эзэмдэгшэд хадаа дайсанда зэбүүрхэһэн сэдьхэлээр нэгэдэмэл эбтэй арад түмэнтэй уулзаа. Манай орон нэгэдэнги сэрэгэй лагерь болоо. «Улаан Арми болбол дэлхэйн бүхы арминуудһаа эгээл бата бэхи ба найдамтай тылтэй байна». (СТАЛИН).

Хаанта Росси дотор нацинуудай адли тэгшэ эрхэ ба эб найрамдал гэжэ байгаагүй юм. Росси болбол арадуудай түрмэ байгаа. Нэгэ яһатаниинь нүгөөдэеэ дарладаг, тэдэнэй хоорондо үндэһэ яһанай үһөө хямарал гарадаг байгаа. Энэ хадаа дайсантай тэмсэл хэхэдэнь Россин хүсые мүн лэ һуларуулдаг байһан юм. Советскэ засаг хадаа национальна асуудал шиидхэжэ бэелүүлээ. Советскэ гүрэниие байгуулагшад—Ленин ба Сталин хадаа адли тэгшэ эрхэтэй байха, тусгаар тогтонги байха, бэеэ даанги байха ябадал дээрэ, национальна хашалта дарлалта үгы хэхэ ябадал дээрэ, бага яһатанай эрхэ сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ ябадал дээрэ үндэһэлһэн Россин арадуудай бата бэхи союз байгуулһан байна. Октябрьска байлдаанууд соо түрэжэ гараһан советскэ арадуудай тэрэ ахадүүгэй эб найрамдал хадаа гражданска дайнай үедэ ба социалистическэ байгуулалтын жэлнүүдтэ улам бүхэжэһэн байха юм. СССР хадаа үргэн ехэ газар дайда дээрэ һуужа байһан эрхэ сүлөөтэ арадуудай олонациональна гүрэн болоо. Фашизмда эсэргүүсэжэ хэһэн дайн сэрэгэй үедэ арадуудай эб найрамдал хадаа Советскэ Союзай хүсэн шадалай түгэлдэр ехэ тулгууринь боложо үгэһэн байна. СССР-эй бүхы арадууд, бүхы арһа яһатан хадаа агууехэ ород арадаар толгойлогдожо, дайсаниие бута сохихо хэрэгтэ өөрынгөө хуби дүүргэһэн байха юм.

«Манай орондо тогтоһон бүхы яһатан ба нацинуудай адли тэгшэ эрхын үзэл бодол, арадуудай хани барисаанай үзэл бодол хадаа гитлеровецүүдэй зэрлиг национализмын ба үндэһэ яһанай харша үзэл бодолые бури мүһэн илаһан байна». (СТАЛИН).

Советскэ Союзай хүсэн шадалай уг үндэһэниинь—советскэ бусалма ехэ амидарагша патриотизм соо байна. Хаанта засагай үедэ хаанта Росси хадаа арадуудай «хойто эхэнь» мүн, угаа олон арад зон хадаа политическэ эрхэнүүдээ хаһагдажа, дарлалтадаороно, толгойлогшо анги хадаа Россидо хосоролой националистическэ политика ябуулна гэһэн һанаа бодолой үйдхараар Эхэ орондоо дурлаха ябадал хорлогдодог байгаа.

Советскэ Росси дотор патриотизм гээшэ шэнэ хүсэ олобо. «Советскэ патриотизмын хүсэниинь,—гэжэ нүхэр Сталин хэлээ һэн,—өөрынгөө үндэһэ һууринда расова гү, али националистическэ үзэл бодолнуудтай бэшэ, харин арадай зүгһөө советскэ Эхэ орондоо гүн ехэ этигэлтэй ба үнэн сэхэ байһанда, манай ороной бүхы нацинуудай ажалшадай аха дүүгэй хани барисаанда байна». Манай советскэ байгуулалта дотор арадуудай национальна уг заншалнууд болон Советскэ Союзай бүхы ажалшадай ажабайдалайнь ниитын интересууд тааран зохилдодог байна. Хэрбээ социалистическэ байгуулалта саашадаа бүхэжөө хадань манай национальна культура, түрэлхи хэлэмнай, түүхэтэ уг заншалнай үгы болохогүй, харин саашадаа хүгжөөгдэжэ болохо юм гэжэ Советскэ Союзай элдэб яһанай ажалшад мэдэнэ. Эгээл тиимэ дээрэһээ советскэ хүнүүд хадаа өөрынгөө Эхэ орониие иимэ халуунаар дурладаг, тиин советскэ патриотизм хадаа манай хүнүүдэй фронт ба тыл дээрэ харуулжа байһан героическа габьяануудай амидаруулагша булагынь боложо үгэнэ.

Революциин жэлнүүдтэ манай ороной культурна зүһэ шарайнь үндэһөөрөө хубилаа. Октябрь болтор хаанта Россин арад зон өөрынгөө эрдэм бэшэгэй талаар Европа дээрэ эгээл һүүлшын һууринда байдаг һэн. 4 хүнэй 3-ниинь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй зониие хүтэлхэдэ хүнгэн гэжэ хаанта засагайхид бодоод, арад түмэниие харанхы мунхаг байлгадаг һэн. Советскэ орон дотор культурна революци болоо. Хаанта Росси дотор 91 дээдэ һургуули байгша бэлэй, тэдэнэй тоо СССР дотор дайн сэрэгэй эхилхэһээ урид 700 болоо һэн. Эрдэм болбосорол национальна республикануудта нилээд ургаба. Украина хадаа хаанта засагай үедэ 19 дээдэ һургуулитай байһанаа, мүнөө 123-тай болоо, Белоруссии болбол нэгэшье дээдэ һургуулигүй байһанаа, мүнөө 23-тай болоо. Газетэнүүд олоор гарадаг болоо, библиотекэнүүд ба научна шэнжэлэлгын институтай тоо олошороо. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхагдаа.

Революциин жэлнүүдэй үедэ манай орон дотор шэнэ, советскэ интеллигенци ургажа гараба. Энэ интеллигенци хадаа уралан нарижуулгын ба культурын замаар урагшаа зоримгойгоор ябажа, советскэ арадтаа хэдэн олон үнэтэ юумэнүүдые зохёожо үгэһэн ба научна нээлтэнүүдые хэһэн байна. «Манай орон дотор эрдэм наукые элбэг бардамаар, һүүлшын шата хүртэрынь ажабайдал худар оруулжа байна» гэжэ ородой элитэ эрдэмтэ И. Ф. Павлов хэлэһэн байна. Хэрбээ Советскэ Союз хадаа культурын талаар хаанта Россин хэмжээндэ үлэжэ байгаа хадань, Улаан Армиин буу зэбсэг, тэрэнэй дайшалхы техникэ хадаа мүнөөнэйхидэ адляар нарижуулагдаһан оньһотой байжа шадахагүй һэн, зэбсэг техникэ хадаа тиимэ ехэ хэмжээтэйгээр фронт эльгээгдэхэгүй байгаа.

Социалистическэ экономико хадаа фашистска Германида эсэргүү тэмсэлые Советскэ Союзай хэхэдэнь шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна. Хаанта Росси болбол машина, трактор, автомобиль, мотор бүтээдэг өөрынгөө ажаүйлэдбэригүй байһан юм. Тэрэшэлэн электрическэ, химическэ, сэрэгэй ажаүйлэдбэри үгы байгаа. Тиимэ тула 1914—1918 онуудта дайн сэрэг хэхэдээ хаанта Росси болбол шухала хэрэгтэй буу зэбсэгээр ородой армиие хангажа шадаагүй һэн. Хэрбээ немецкэ армида солдат бүхэниинь 100 килограмм һомотой байгаа хадань, ородой армида тэрэнь оройдоо 5 килограмм гэхэ гү, али 20 дахин бага байһан юм.

Ленин ба Сталинай байгуулһан советскэ байгуулалта, мүн сталинска табан жэлнүүд хадаа манай орониие хүсэн түгэс индустриальна гүрэн болгоо. «Советскэ Союз болбол һула ба хамгаалга хэхэ бэлэдхэлгүй гүрэн байһанаа хамгаалха шадабарниин талаар хүсэн түгэс гүрэн, гэнтын ямаршье хэрэгтэ бэлэн байдаг гүрэн, хамгаалга хэхэ мүнөө үеын бүхы буу зэбсэгүүдые үргэн ехэ хэмжээтэйгээр үйлэдбэрилэн гаргажа ба газаа талаһаа добтолгын болоо хадань тэрээгээр өөрынгөө армиие хангажа шадаха орон болон хүгжэбэ»—хэжэ нүхэр Сталин хэлээ һэн.

Зүүн зүгтэ ажаүйлэдбэриин шэнэ центрнүүд байгуулагдаһан бэлэй—хоёрдохи Баку, хоёрдохи Донбасс, тэрэшэлэн Урал дээрэ, Сибирьтэ, Дундада Азида, Казахстанда, Алас Дурнада ажаүйлэдбэриин томохон районууд ургажа гараа. Орон нютагтамнай олон электростанцинууд баригдаа. Эдэ бүгэдэ хадаа Советскэ Союзай сэрэгэй бата бэхи хүсэтэй болохо хэрэгтэ үндэһэ һууринь боложо үгэһэн байна. Дайн сэрэгэй үедэ манай ороной предприятинууд дээрэ буу зэбсэгүүд һаадгүйгөөр бүтээн гаргагдажа байһан юм. Тэрэ буу зэбсэгээр манай Улаан Арми болбол дайсан харые бута сохижо байгаа.

Хаанта Россин хүдөө ажахышье хадаа газар гээшые үмсын эдлэл болгон хэрэглэдэг дээрэһээ гээгдэнги байһан юм. Хэдэн арбаад миллион бутархай ажахытай хүнүүд өөрынгөө ажахые бишиихан ядуу хэһэг газар дээрэ хэдэг байгаа. Тиимэ оршон байдалда агрономическа наукые ашаглаха, трактор болон хүдөө ажалай мүнөө үеын машинануудые хэрэглэхэ аргагүй байгаа. Тэрэнэй эсэстэ ургасань бага байдаг, хүдөө ажалай ашаг олзонь өөдэгүй заахан байдаг һэн. Советскэ засаг болбол хамтын ажалай үндэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахые шэнэдхэн байгуулба. Модон анзаһа борнойн орондо оньһон түгэс техникээр нарижуулагдаһан хүдөө ажалай машинанууд ерээ. Хүдөө нютаг худар агрономическа наука гүнзэгыгөөр нэбтэржэ ороо. Тэрэнэй ашаар ургаса эрид дээшэлээ. Үлдэхэ тураха ябадал урдаһай мартагдаһан хэрэг болоо. Колхоз ба совхозуудай ашаг олзонь ехэ болоо, хүн зоной ажабайдалайнь хэмжээ ургэгдөө. Фашизмда эсэргүүсэжэ хэһэн дайнда колхозно байгуулалта хадаа тон ехэ үүргэ дүүргэбэ. Хүдөө нютагта һуужа байһан хүн зоной нилээд олон тоогой эрэшүүл фронт ошоһоншье һаань, тракторнуудай тоо үсөөрһэн, дайнай түрүүшын жэлнүүдтэ Советскэ Союзай үрэжэлтэ ехэ газарые—Украина, Кубань. Донные алдаһаншье һаа, хүдөө ажахы болбол өөрынгөө зорилгонуудые толотомо һайнаар шиидхэбэ. Тэрэ хадаа арми ба ороноо эдеэ хоолоор, ажаүйлэдбэриие түүхэй эдээр хангаа. «Бидэнэр колхозно байгуулалтагүйгөөр, эрэгтэй ба эмэгтэй колхознигуудай ами наһаяа хайрлахагүй ажалгүйгөөр энэ хүндэ ехэ зорилгые шиидхэжэ шадахагүй байгаабди»—гэжэ нүхэр Сталин хэлэһэн юм.

Советскэ гүрэнэй экономико хадаа дайсан болохо гүрэнүүдэй экономикоһоо жэшээлэшэгүй ехэ амидархы хүсэтэй байһан хадань советскэ ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажахы болбол дайн сэрэгэй үедэ өөрынгөө зорилгонуудые дүүргэжэ шадаба гээшэ. Советскэ экономикын социалистическэ шанар удха, үйлэдбэриин зэмсэг хэрэгсэлнүүдые ниитын зөөри болгон эдлэхэ ябадал, хүниие мүлжэхэ ба үмсын ажалай конкуренци хэхэ ябадалай үгы байһан ушар, советскэ ажахые түсэбэй ёһоор хүтэлхэ шанар —эдэ бүхы хадаа манай ороной экономическа баялигуудые зүбөөр хэрэглэжэ, түргэнөөр хүгжэхэ ябадалые, түрүү наука ба техникын түйлалтануудые ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажахы дээрэ нэбтэрүүлхэ ябадал болон хүсэн түгэлдэр сэрэгэй ажахы байгуулха ябадалые хангаба гээшэ. Эдэ бүхы хадаа дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ хаанта Россин ажахы шэнгеэр, энэ дайн сэрэгэй үедэ Германи шэнгеэр манай советскэ ажахы хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хүндэ хүшэр үедэ унажа буураагүй, харин бүхэжэн хатуужажа, энэ дайн сэрэгһээ улам бури хүсэтэй болон ургажа гараха ябадалда хүргөө.

Советскэ гүрэн болбол фашизмда эсэргүү тэмсэл хэхэдээ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэбэ. Эблэршэгүй ангиин зүршэлдөөнүүдые ба национальна үһөө хоронуудые мэдэхэгүй байһан бүхы советскэ арадтаа түшэглэжэ байдаг советскэ гүрэн хадаа арад ниитын зориг зүдхэсэ гэшые дайсан харые бута сохихо хэрэгтэ гульдхаһан ба шэглүүлһэн тон ехэ хүсэн боложо үгэһэн байна. Хаанта засаг хадаа 1914—18 онуудай дайнда унажа хүмэрһэниинь мэдээжэ. Дайлалдажа байгаа гүрэнүүд дайн сэрэгһээ урган бүхэжөөд гараба гэһэн жэшээ түүхэдэ байгаагүй юм. Советскэ гүрэн хадаа ажахые сэрэгэй гуримаар шэнэдхэн байгуулжа, ажаүйлэдбэриие нүүлгэхэ, сэрэгэй ажахые байгуулха ябадалые бэелүүлһэн, дайн сэрэгэй айхабтар ехэ хүндэ хүшэр шалгалтануудые барижа гараһан тэды бэшэ, мүн дайн сэрэгэй үедэ хатуужажа улам бури бата бэхи болоо. «Советскэ гүрэн болбол хэзээдэшье иимэ бата ба хүдэлэшэгүй бэхи байгаагүй юм». (СТАЛИН).

Өөрынгөө түрэл шанарай талаар социалистическэ байһан советскэ гүрэн хадаа советскэ бүхы арад түмэндөө түшэглэжэ байдаг хадаа дайнһаа илажа гараба гээшэ. СССР —энэ хадаа дэлхэй дээрэхи эгээл демократическэ гүрэн мүн.

Советскэ гүрэнэй хүтэлбэрилхы хүсэн—эгээл түрүү научна үзэл сурталаар зэбсэглэгдэһэн большевистскэ парти болоно. Марксай һургаһанай ёһоор, түрүү үзэл суртал хадаа ниитын һанаа сэдьхэлые бэедээ татаад, агууехэ материальна хүсэниинь болодог байна. Эгээл тиимэһээ марксистска теорёор зэбсэглэгдэһэн ба арадай үргэн ниитэтэй таһаршагүй барисаагаар холбоотой байһан большевистскэ парти хадаа түүхэтэ илалтануудые түйлаа. Манай арад хадаа большевистскэ партиин хүтэлбэри доро Октябрьска социалистическэ революциие хэһэн, Россидо социализм байгуулһан ба тон богонихон түүхэтэ саг соо СССР-ые түрүү, хүсэн түгэс индустриальна ба колхозно гүрэн болгобо. Манай орон дотор индустриализаци ба коллективизаци хэһэн ябадал, мүлжэгшэ ангинуудые үгы хэһэн ябадал хадаа манай Эхэ орониие абарба.

Дайн сэрэгэй үедэ Ленин—Сталинай парти хадаа дайсаниие советскэ арадай толотомо һайнаар илаха ябадалай зоригжуулагша ба эмхидхэгшэнь байгаа. Большевистскэ партиин хүтэлбэри доро советскэ арад хадаа агууехэ героическа габьяа харуулжа, гитлеровскэ Германиие бута сохёо.

Фашистска Германида эсэргүү советскэ хүнүүдэй тэмсэлые сэсэн мэргэн политическэ ба тэрэнэй ажал-ябуулагша, гениальна стратег ба полководец—нүхэр Сталинай толгойлһон ябадал хадаа арад түмэнэй тон ехэ зол жаргал болоно. Нүхэр Сталин болбол СССР-тэ дайсанай добтолжо магадгүй байһаниие үшөө амгалан тайбан байгуулалтын жэлнүүдтэ уридшалан хараад, манай Эхэ ороной сэрэгэй ба экономическа хүсэн шадалай үндэһэ һууринуудые тоtxоһон бэлэй. Хаанта засагые Россин арадуудай түүхэтэ ехээр илаһан ябадалнууд, социализмын түлөө тэмсэлдэ советскэ арадай түйлаһан амжалтанууд нүхэр Сталинай нэрэ солотой холбоотой байна. Нүхэр Сталин болбол Советскэ арадые хэзээдэ бэлэн байлгаһан байна. Тэрэ хадаа илагдашагүй Улаан Армиие байгуулһан ба хүмүүжүүлһэн, мүнөө үеын дайн сэрэгэй тактика ба стратегиин шэнэ һургаалые зохёожо гаргаһан, советскэ полководецуудай эрхим шанартай кадрнуудые бэлэдхэжэ гаргаһан байна. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эгээл хүндэ хүшэр минутануудта, аюул гээшэ зайлашагүй шэнги байхадань нүхэр Сталин болбол советскэ хүнүүдые зоригжуулһан ба дэмжэһэн, илалтын замые заажа үгөөд, тэрээндэ манай хүнүүдые хүргэжэ асарба гээшэ. Сталинтайгаар ябажа илахабди гэжэ советскэ арад найдажа байгаа. Тиигэжэл илаба гээшэ. Залуу советскэ гүрэн хадаа муу мэхэтэй ба хүсэтэй дайсанай урдаһаа тэсэжэ гараһан тэды бэшэ, харин тэрэниие бута сохёо.

Советскэ социалистическэ байгуулалта хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын энэ дайнай үедэ айхабтар ехэ амидархы хүсэтэй байһанаа харуулба. Тэрэ хадаа советскэ арадай ба Улаан Армиин хүсэн шадалай барагдашагүй булагынь байгаа. Тэрэ хадаа советскэ хүнүүдтэ илалта олгоо.

«... Советскэ байгуулалта болбол гансахан амгалан байгуулалтын жэлнүүдтэ оронойнгоо экономическа ба культурна дэбжэлтые эмхидхэхэ эрхим формо болоһоноороо барахагүй, харин дайнай үедэ арадай бүхы хүсые дайсанда харюу сохилто хэхэ ябадалда элсүүлхэ эрхим формо байгаа гэжэ дайнай урогууд харуулан үгэнэ» (СТАЛИН).

Бүхы советскэ хүнүүдэй зорилго юу болоноб гэхэдэ, советскэ социалистическэ байгуулалтые нюдэнэй сэсэгы мэтээр хайралан хамгаалха, тэрэнэй политическэ, экономическэ ба сэрэгэй хүсые үсхөөхэ, советскэ ороной хүсэн шадал хадаа манай эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанги байдалай үндэһэ һууринь, бата бэхи ба үни удаан сагай амгалан тайбан байдалай найдабаринь мүн гэжэ мэдэжэ ябаха хэрэг болоно.

Ф. ОЛЕЩУК.

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЭНҮҮДҺЭЭ

Һуралсалай жэлэй дүүрэһэнэй һүүлээр

Кабанскын аймагай Степнодворецкэ эхин һургуулиин һурагшад һуралсалайнгаа жэлэй дүүрэмсээр тус һургуулиие даагша Александра Ивановна Капустина болон багша З. А. Маслова гэгшэдэй хүтэлбэри доро эм хэхэдэ хэрэгтэй ургамалнуудые суглуулхаяа гараа. Тэдэнэр 18 килограмм хуһанай гүлгэ суглуулба.

—Эм хэхэдэ хэрэглэгдэдэг ургамалнууд манай орондо хэрэгтэй, бидэнэр зунайнгаа амаралта соо ехээр суглуулхые оролдохобди,—гэжэ багашуул хөөрэлдэдэг. Коля Качин, Сина Суворова, Лида Ягалова, Надя Шадрина, Гоша Туробов болон бусад олон һурагшад һайнаар хүдэлмэрилнэд.

Энээнһээ гадна, тус һургуулиин һурагшад хүдөө ажалай хоротон болохо үрхэ зумбараануудые үгы хэхэ конкурсда оролсоо. Тэдэнэр капкан табижа, уһаар нүхыень шудхажа үрхэ зумбараануудые алаһа.

Энэ һургуули хадаа ойрын үдэрнүүдтэ набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ эхилхэ байна.

(«Сталинский Путь»).

Зэдын аймцентрэй ажалшад воскресник хэбэ

Аймагайнгаа центрые болбосон байдалтай болгохын түлөө Зэдын аймцентрэй ажалшад модо бэлэдхэхэеэ июниин 17-до воскресниктэ гараа. Энэ воскресниктэ 100 шахуу хүн ба 15 унаа морид хүдэлмэрилбэ. 102 тэргэ һалнаг болон һургааг бэлэдхэгдэһэн байна.

Партиин айкомой ба Петропавловска дунда һургуулиин коллективүүд илангаяа һайнаар хүдэлмэрилөө.

«Стахановец».

13.600 килограмм загаһа түсэбһөө үлүүлэн бариба

Байкало-Кударын аймагай Корсаковска сомсоведэй «Рыбак» гэжэ загаһа баридаг колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр И. Баторов) хахад жэлэйнгээ түсэбые 145 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 13.600 килограмм загаһа бариба.

Табан һара соо 150 центнер загаһа бариха түсэбтэй байһан И. П. Васильевай бригада 340 центнер загаһа барижа нилээд ехэ амжалтануудые түйлаа.

Мүнөө үедэ тус колхоз хадаа губшуурай нэгэ бригада, гульмэтэй 4 онгосо болон нэгэ чистяково губшуур табяад байна. Загаһа олзоборилгодо хамта дээрээ 73 хүн хүдэлмэрилнэ.

«Байкальский колхозник».

207 гектар пар хахалба

Тарбагатайн аймагай «Победитель» колхоз орооһото культурануудай тарилгые дүүргээд, 1946 оной тарилгада газар бэлэдхэжэ байна.

Нэгэ трактор ба 39 плуг пар хахалжа ябана. 207 гектар хахалагданхай.

«Победа»

Тугалай шэнэ байра барижа байна

Үнгэрэгшэ жэлдэ малай байра хаана муу байгааб, тэндэ мал олоор үхэһэн байгаа. Заиграйн аймагай «Красный партизан» колхоз энээниие хараадаа абажа, тугалай шэнэ байра барижа эхилээ.

Энэ барилга дээрэ 15 хүн хүдэлмэрилнэ. Тус барилга хадаа дүүрэхэ ойртоо.

«Путь Сталина».

бишиихан фельетон

„Хурдан бииртэй" Решетников, худалдахадаа шуран Семёнов хоёр

Хүниие энеэлгэхын түлөө фельетон бэшэдэг гэжэ зарим уншагшад ойлгодог һаа эндүүрнэ гээшэ. Һогтуугаар нүхэрэйнгөө шэхэ хазадаг хүнэй тухай гү, али һүниндөө хүршэ айлнуудайнгаа үнеэдые һаажархидаг эхэнэрэй тухай материалаар бэшэгдэһэн фельетон уншахадаа энеэхэдэшье болохо байна.

Хэрбээ элүүр энхэ, мандагар томо нэгэ баабайхинай хэды арбаад мянгаар гүрэнэй, арад зоной мүнгые хашалагүйхэн хармаангалжархёод ямаршье нэхэбэри хэһээлтэгүй ябажа ябахые хараһан дуулаһан тухайдаа фельетон уншажа энеэлдээд дүүрэхэ һаа хэндэ хэрэгтэй гээшэб? Тиимэ дүүрэхэгүй хототой, оёорлохогүй хармаантай, «тоһигор хурган аман тээшээ» хэнэй хүбүүн хэн гээшэб гэжэ хараябди.

«Хурдан бииртэй» Решетников, худалдахадаа шуран Семёнов хоёр ямар нэгэ үдэр аза талаангаараа золгошоһон юм. Тэрэ гэһээр хэн хэниишье, хэн хэнтээшье зохилдошоод, хэлэ үгэгүй таарашанхай гэлсэнэ. Тэдэнэй эбтэ хани холбоон энхэ амгалан мандахаһаа гадна, үшөө саашадаа улам улам бэхижэн бүхэжэжэ байна.

—Анха урда актив гэжэ зураашадай тоодо ороһон аад, олзо зөөриин түлөө хүүли ёһондо харша харанхы буһалгаа хэрэгүүдые хэһэнэйнгээ тулада активай тооһоо зурагдаһан, зурагай ямаршье һургуулида һураагүй Решетников гээшэ, хоёр нэгэ жэлэй саана базаар дэлгүүр дээрэһээ бараг үнэгүй сэнтэй нилээд олон мэшээгүүдые худалдажа абашоо ха. Тэрэ дары танихa нэгэ модошо дарханаа ошожо хэлэбэ:

«Бишии эндэ картина зуража, олзо зөөри бэдэржэ, алта сагаaниие урадхуулхами гээшэ. Хоюулан хамжаябди.Ши эдэ мэшээгүүдые раманууд дээрэ дарайтар дэлээд намдаа үгэжэ байхаш. Бишии зурагуудые зурасагаагаад худалдажа байхаб. Би рамануудай түлөө тэдые адхуулжал байхаб»—гэбэ ха.

Тэрээнһээ хойшо рамада татагдаһан мэшээгүүд ерэжэл-ерэжэл байдаг болобо гэнэ, аралжаа мүнгэнэй мастер Решетников зуражал-зуражаал байдаг болобо гэнэ. Энэ тэндэ ябажа хэһэн зурагуудые худалдажа ядалсаад, газар мүргэн мухардаһан байба.

Уданшьегүй һайн һанал бодол толгойдонь ерэбэ. Тэнгэриин сэлмэг нэгэн үдэр, тэрэ нүхэрэй Улан-Удын Буркнигиин центральна магазинай директор Семёновтой уулзашоод, үни удаан зэбшэжэ наймаасалдаба. Харанхы болтор халуун хуһйэ адхажа-адхажа, эсэстэ эсэстэ ойлголсоо тараба ха.

«Би картина асархаяал мэдэхэб. Ши худалдахаяал мэдээрэй. Тэдые намдаа үгөөрэй, хэдыень өөрөө абаарай» гээ юм гү, али яагаа юм. Энэ «хурдан бииртэ» Решетников, худалдахадаа шуран Семёнов хоёрой өөһэдынь нюуса юм бэзэ.

Юрэ манайл хараһан мэдэһэн иимэ байна. Тэрэ үдэрһөө хойшо 1.500-һаа 3.200 хүртэр сэнтэй ехэ ехэнүүд базана картина, пейзаж болон портредууд Буркнигын магазинаар дүүрэшэбэл ха. Тэдэ «картинанууд» эндэ тэндэ байһан энэ тэрэ үсөөн жэжэ ном дэбтэрнүүдые халхалжа далдажархиһан байна. Тэндэнь ородой агууехэ художнигуудай суута гаража алдаршаһан гоё һайхан картинануудые һажаалгаха мүртөө һэнгэргүйгөөр хазагайруулагдаһан байгаа. Алдарта Шишкинай «Нарһата ойн үглөө» гэжэ картиные һанаад үзэе. Хүнгэн сагаан манные сүмэрэ гарая байһан үглөөнэй наранай алтан туяае ойн һүртэ түймэр мэтээр зуражархиһан ба зарим нарһадынь үзүүр дээдэ талаараа үзүүрһаа бүдүүгээр ургашанхай байна. Һайнууд шанартайнууд, комиссар үзэгдэһэн харагдаһан картинанууд хадаа гүрэнэй магазинда байгаа бэзэ гэжэ зарим столовонуудай ба учреждениинуудай хүтэлбэрилэгшэд арба гара мянгаадаар гүрэнэй мүнгэ түлэжэ эдэ «картинануудһаа» оло олоор абадаг байха юм.

Тэрээнһээ гадна, «би художнигуудай мастерскойдо хүдэлнэб. Эдэ картинанууд мастерскойн хабаатай юм» гэжэ Наркомфинай инспекторнүүдһээ хэды удаа булгаалажа, олзоборин түлбэри нэгэшье удаа түлөөгүй юм.

«Хурдан бииртэй» Решетников, худалдахадаа шуран Семёнов хоёр үшөө хэды жэлдэ гүрэнэй номой магазиниие олзо зөөри бэдэрхэ өөһэдынгөө гуламта болгогшааб?

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

МҮНӨӨДЭР *кино-театрнуудта*

ПРОГРЕСС
«Далайн харсага»

ЭРДЭМ
«Украина»

Үдэшын 4, 6, 8, 10 часта эхилхэ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ. Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. ответ. редактора—7-89, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89, сельского хозяйства—6-03, писем и переводов—6-03 (2 зв.); объявлений—2-64 (2 зв.).

Н—00392. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.